

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG TỰ HỌC CỦA SINH VIÊN Ở BẬC ĐẠI HỌC HIỆN NAY

VŨ THỊ BÍCH DUYÊN

Trường Đại học Văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh

Ngày nhận bài: 12/05/2021; Ngày phản biện, biên tập và sửa chữa: 21/05/2021; Ngày duyệt đăng: 01/06/2021

ABSTRACT

At the university level, self-study plays a vital role, which is a direct factor in improving the quality of education and training in general and the quality of students' learning in particular. Therefore, in order to boost the quality of education and training at the university level currently, it is first necessary to enhance the quality of students' self-study activities.

Key words: *Self-study quality, students, university.*

Trong giai đoạn hiện nay, với xu thế toàn cầu hóa và Cách mạng công nghiệp 4.0 đang phát triển mạnh mẽ đã tạo ra nhiều cơ hội thuận lợi cũng như những thách thức đối với mọi quốc gia, dân tộc trên thế giới. Để thích ứng với xu thế phát triển của thế giới, cũng như tận dụng những thành tựu của Cách mạng công nghiệp 4.0 mang lại, đòi hỏi mỗi quốc gia, dân tộc phải có chiến lược phát triển phù hợp, đặc biệt là trong đào tạo nguồn nhân lực.

Đối với giáo dục đại học ở nước ta hiện nay, đề nâng cao chất lượng giáo dục đại học phù hợp với xu thế hội nhập quốc tế và sự phát triển của Cách mạng công nghiệp 4.0, Đảng, Nhà nước và ngành giáo dục đã xác định nhiều chủ trương, giải pháp, trong đó chủ trương đổi mới phương pháp dạy học theo hướng “*lấy người học làm trung tâm*”, “*biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo*”, khuyến khích năng lực tự học, tự nghiên cứu của người học: “*Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực. Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học. Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy và học*”⁽¹⁾. Tại Điều 7, Luật Giáo dục năm 2019 xác định “*Phương pháp giáo dục phải khoa học, phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, tư duy sáng tạo của người học; bồi dưỡng cho người học năng lực tự học và hợp tác, khả năng thực hành, lòng say mê học tập và ý chí vươn lên*”.

Ở bậc đại học, hoạt động tự học, tự nghiên cứu giữ vai trò rất quan trọng, là nhân tố trực tiếp nâng cao chất lượng học tập của sinh viên. Tự học góp phần nâng cao hoạt động trí tuệ của sinh viên trong việc tiếp thu và hiểu tri thức mới, rèn luyện cho sinh viên có cách độc lập suy nghĩ, giải quyết các vấn đề khó khăn trong quá trình học, thúc đẩy lòng ham học, ham hiểu biết, vươn tới đỉnh cao của khoa học, sống có hoài bão, có ước mơ. Tự học còn giúp người học có thể chủ động học tập suốt đời. Tự học giúp con người thích ứng với mọi biến cố của sự phát triển kinh tế - xã hội. Bằng con đường tự học, mỗi cá nhân sẽ không cảm thấy bị lạc hậu so với thời cuộc, thích ứng và bắt nhịp nhanh với những tình huống mà cuộc sống hiện đại mang đến, kể cả những thách thức to lớn từ môi trường nghề nghiệp.

Phương châm dạy và học ở các trường đại học hiện nay là nhanh chóng biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo mà thực chất là làm cho sinh viên tự hoàn thiện và làm phong phú thêm vốn tri thức bằng sự nỗ lực tự học, tự nghiên cứu. Giảng viên đóng vai trò là những người hướng dẫn học tập, và các giờ lên lớp chỉ cung cấp được những kiến thức cơ bản nhất; còn việc học tập của sinh viên là sắp xếp trình tự các kế hoạch, thời gian để nghiên cứu nắm tài liệu

ơ sơ và cả tài liệu tham khảo mở rộng. Công việc tự học của sinh viên ngày càng tăng lên, ngày càng đòi hỏi nhiều cố gắng nỗ lực vì chỉ có việc tự học mới trang bị cho mình kiến thức mới nhất, khoa học nhất và thu được nhiều kinh nghiệm cho thực tiễn hoạt động và đạt kết quả như mong muốn.

Tự học thực chất là hoạt động độc lập của người học với các nguồn tri thức mà giảng viên truyền thụ ở trên lớp, hoặc tri thức ở giáo trình, các tài liệu tham khảo khác như sách, báo, tạp chí,... Dưới sự hướng dẫn, chỉ đạo của giảng viên, người học tìm tòi, khám phá hoặc chọn lọc, bổ sung, hệ thống hóa các kiến thức cần nắm. Tuy nhiên có một thực tế là vẫn còn không ít sinh viên chưa nhận thức đúng, đầy đủ về vị trí, vai trò của quá trình tự học, tự nghiên cứu. Vì vậy dẫn đến tư tưởng ngại học, chưa tích cực, tự giác trong học tập; chưa tận dụng thời gian để tự học, tự nghiên cứu nâng cao trình độ. Ngoài ra một số sinh viên có phương pháp học chưa khoa học, ghi nhớ máy móc mà không thể hiện tư duy độc lập; vẫn còn hiện tượng học tủ, học lệch, học đối phó... dẫn đến kết quả học tập còn nhiều hạn chế.

Xuất phát từ những hạn chế nêu trên, để nâng cao chất lượng tự học của sinh viên đáp ứng yêu cầu giáo dục - đào tạo bậc đại học hiện nay, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp cơ bản sau:

Một là, tăng cường giáo dục, tuyên truyền nâng cao nhận thức của sinh viên về vai trò, tầm quan trọng của hoạt động tự học

Đây là giải pháp có ý nghĩa quan trọng nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo bậc đại học hiện nay. Do đó, để nâng cao nhận thức của sinh viên về vai trò, tầm quan trọng của tự học, trước hết Đảng ủy, Ban Giám hiệu các trường đại học cần quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo tuyên truyền giáo dục động cơ, thái độ học tập đúng đắn cho sinh viên, đặc biệt là sinh viên năm thứ nhất. Tổ chức các buổi tọa đàm, hội thảo, đối thoại,... với sự tham gia của cán bộ quản lý giáo dục, đội ngũ giảng viên và sinh viên về đổi mới phương pháp dạy học ở bậc đại học, đặc biệt là nâng cao chất lượng hoạt động tự học. Động viên, khuyến khích tinh thần tự học, tự nghiên cứu của sinh viên; kịp thời khen thưởng, biểu dương những sinh viên có thành tích xuất sắc trong học tập và nghiên cứu khoa học. Tiếp tục bồi dưỡng nâng cao kỹ năng sư phạm cho đội ngũ giảng viên, đặc biệt là kỹ năng vận dụng phương pháp dạy học tích cực vào trong quá trình dạy học; bảo đảm tốt nội dung, chương trình dạy học; tiếp tục đầu tư cơ sở vật chất, giáo trình, tài liệu, trang thiết bị dạy học phục vụ tốt nhất hoạt động dạy và học nói chung, hoạt động tự học, tự nghiên cứu của sinh viên nói riêng.

Hai là, đổi mới phương pháp dạy học, phát huy năng lực tự học của sinh viên

Đối với hoạt động dạy học ở bậc đại học hiện nay, nếu như giảng viên chỉ áp dụng hình thức dạy học theo lối truyền thụ một chiều, độc thoại là chủ yếu; còn người học thì lĩnh hội một cách

thụ động, chỉ ghi chép nội dung của bài học thì chất lượng dạy học sẽ không đạt được hiệu quả, tính độc lập, sáng tạo của người học trong giải quyết các vấn đề do thực tiễn đặt ra sẽ bị hạn chế. Vì vậy, đội ngũ giảng viên cần phải đổi mới phương pháp dạy học theo hướng "lấy người học làm trung tâm" nhằm biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo; cần phải tăng cường quan hệ tương tác tích cực giữa người dạy và người học trong quá trình dạy học. Theo đó, giảng viên không áp đặt, không làm thay sinh viên trong việc tìm tòi, khám phá tri thức, rèn luyện kỹ năng; còn sinh viên không thụ động, y lại vào giảng viên. Cần thực hiện phương pháp giảng nêu vấn đề, làm cho mỗi bài giảng trở thành một quá trình phát hiện các mâu thuẫn, các tình huống có vấn đề để người dạy và người học cùng nhau giải quyết; tăng cường đối thoại trực tiếp giữa giảng viên và sinh viên trong các hình thức dạy học. Bên cạnh đó, các hình thức dạy học như: xêmina, bài tập thực hành, trao đổi giữa giảng viên với sinh viên... dù thực hiện bất kỳ một hình thức dạy học nào thì người dạy và người học đều phải quán triệt phương châm lý luận đi đôi với thực tiễn, nhà trường gắn liền với xã hội. Đội ngũ giảng viên cần phải khơi dậy sự say mê, hứng thú học tập để từ đó kích thích sinh viên tự tìm tòi, tự chiếm lĩnh tri thức; thường xuyên giao nhiệm vụ học tập cho sinh viên và có biện pháp kiểm tra, đánh giá việc thực hiện nhiệm vụ học tập. Bên cạnh đó, giảng viên cần phải hướng dẫn cho sinh viên phương pháp để học tập có hiệu quả. Ở mức độ cao hơn, giảng viên có thể tập dượt cho sinh viên nghiên cứu khoa học với những đề tài phù hợp với thời gian, môn học và năng lực của sinh viên theo các năm học, càng về sau mức độ càng cao hơn.

Ba là, nâng cao ý thức tự giác của sinh viên trong hoạt động tự học, tự nghiên cứu

Ý thức tự giác của sinh viên trong hoạt động tự học có ý nghĩa then chốt đến chất lượng dạy học ở bậc đại học. Vì vậy, để nâng cao kết quả học tập, mỗi sinh viên cần phải nhận thức đúng tầm quan trọng của hoạt động tự học của bản thân. Trên cơ sở nhận thức đúng tầm quan trọng của hoạt động tự học, mỗi sinh viên cần xác định tốt một số yêu cầu cơ bản sau:

Thứ nhất, xác định đúng mục tiêu và kế hoạch tự học

Để học hoạt động tự học đạt kết quả tốt, mỗi sinh viên cần xác định tốt mục tiêu, kế hoạch học tập của mình. Việc xác định mục tiêu, mục tiêu học tập là yếu tố quan trọng kích thích động cơ học tập của người học. Mục tiêu là cái mà cá nhân ý thức được nó và phấn đấu vươn tới, hoàn thành. Chỉ khi có được mục tiêu và kế hoạch học tập đúng đắn thì sinh viên mới xác định rõ phương pháp học tập để mang lại kết quả tốt nhất. Khi xác định mục tiêu tự học, sinh viên không nên đề ra các yêu cầu quá cao hoặc quá thấp so với khả năng của bản thân. Nếu đề ra yêu cầu quá cao thì khó thực hiện, dễ mất niềm tin vào bản thân. Nếu đề ra yêu cầu quá thấp thì không cần nỗ lực cũng có thể đạt được, dễ nhàm chán, không tạo ra được hứng thú, động lực trong quá trình học tập. Sau khi xác định được mục tiêu cụ thể cần đạt được, mỗi sinh viên cần xác định phương pháp học tập hiệu quả và sắp xếp thời gian học tập một cách khoa học để đạt mục tiêu đó.

Thứ hai, xây dựng động cơ, thái độ học tập đúng đắn, nghiêm túc

Xác định động cơ, thái độ học tập đúng đắn, nghiêm túc là một trong những yêu cầu bắt buộc nhằm nâng cao chất lượng hiệu quả trong quá trình tự học, tự nghiên cứu của sinh viên. Tự học, tự nghiên cứu không chỉ cứng cố, mở rộng kiến thức thông thường mà quan trọng hơn là đưa những kiến thức ấy vào cuộc sống. Từ đó giúp cho sinh viên trong những điều kiện quen thuộc cũng như mới mẻ đều có thể vận dụng đúng, linh hoạt, sáng tạo những điều họ đã tự tiếp thu lĩnh hội được.

Sinh viên có ý thức tự học tốt phải là người biết cách sắp xếp thời gian học tập, biết phân phối sức lực để học tập, khát khao hiểu biết, nghiên cứu, làm chủ những thành tựu khoa học của nhân loại. Đó là những sinh viên biết kết hợp giữa học tập và giải trí một cách khoa học. Ý thức tự học tốt thể hiện rất rõ qua việc học tập trên lớp và việc tự tổ chức học tập ở nhà. Ở trên lớp, người có ý thức tự học

tốt chính là người tập trung nghe giảng, đào sâu suy nghĩ, hăng hái phát biểu. Còn thời gian tự học, tự nghiên cứu ở nhà, ở thư viện,... chính là bước giúp sinh viên đào sâu suy nghĩ, hệ thống lại những tri thức đã lĩnh hội, liên hệ nó với kế hoạch thực tế và xây dựng kế hoạch nghiên cứu tài liệu sao cho những điều mình biết luôn có ích và không xa rời hiện thực. Tuy nhiên, ý thức tự học tốt không chỉ vượt ra khỏi khuôn khổ của việc học tập trên lớp hay việc tự học ở nhà mà nó thể hiện ngay trong ý thức tiếp thu, tự học những điều nhỏ nhặt nhất trong cuộc sống. Thực tiễn cuộc sống sẽ cung cấp cho sinh viên nhiều điều bổ ích, song những điều đó có trở thành "vốn tri thức" hay không thì lại đòi hỏi một người tự giác, tích cực học hỏi, sáng tạo. Điều đó được minh chứng là hiện nay đã và đang xuất hiện nhiều tấm gương sinh viên vượt khó học giỏi.

Thứ ba, xây dựng phương pháp tự học hiệu quả và khoa học

Tự học là hình thức học tập độc lập của người học, nhằm lĩnh hội, củng cố kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo. Thông qua hình thức tự học, người học củng cố, mở rộng, đào sâu, hệ thống hoá, khái quát hoá những vấn đề đã học ở trên lớp; qua đó bồi dưỡng tinh thần, thái độ trách nhiệm, tính kỷ luật, tính tổ chức và tính kế hoạch. Do đó, để nâng cao năng lực tự học, trước hết mỗi sinh viên cần phải xây dựng phương pháp tự học hiệu quả, khoa học; có như vậy thì phương pháp tự học, tự nghiên cứu mới thực sự là cầu nối giữa học tập và nghiên cứu khoa học. Ngoài ra, sinh viên phải có hệ thống kỹ năng tự học như: kỹ năng đọc tài liệu, kỹ năng tự đặt và giải quyết vấn đề, kỹ năng phân tích tổng hợp,... Điều này có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với sinh viên, bởi lẽ muốn có kỹ năng nghề nghiệp trước hết phải có kỹ năng làm việc độc lập, trên cơ sở phát huy tính tích cực nhận thức để chiếm lĩnh hệ thống tri thức.

Bốn là, bảo đảm chất lượng cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ quá trình đào tạo cũng như tự học của sinh viên

Chất lượng giáo dục - đào tạo nói chung, chất lượng tự học nói riêng, phụ thuộc rất lớn vào việc bảo đảm trang thiết bị, cơ sở vật chất kỹ thuật của nhà trường. Thực tiễn quá trình giáo dục - đào tạo ở các trường đại học cho thấy, chất lượng giáo dục - đào tạo luôn song hành với cơ sở vật chất, trang thiết bị hiện đại. Do đó cần đầu tư nâng cấp trang thiết bị phục vụ cho việc giảng dạy, học tập, nghiên cứu của giảng viên và sinh viên, nhất là trang thiết bị, phương tiện ở các phòng học chuyên dùng, phòng thực hành, tập bài, ứng dụng công nghệ thông tin vào quá trình giảng dạy, học tập. Đặc biệt các trường đại học cần đầu tư nâng cấp hệ thống thư viện phục vụ cho hoạt động học tập và nghiên cứu khoa học. Đây là vấn đề rất quan trọng, bởi hoạt động tự học đòi hỏi phải có đầy đủ giáo trình, sách tham khảo. Thiếu tài liệu, hoạt động tự học không thể có hiệu quả được. Do đó, thư viện cần cung cấp nhiều loại sách, tài liệu phục vụ cho việc giảng dạy nghiên cứu của giảng viên, sinh viên. Ngoài hệ thống phòng mượn, cần có hệ thống phòng đọc, phòng tra cứu tài liệu, tra cứu trên mạng Internet bảo đảm hiện đại, thuận tiện và phục vụ thiết thực cho nhu cầu học tập, nghiên cứu của sinh viên.

Chú thích

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), Văn kiện Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương khóa XI. Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, tr.128-129.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh Toàn tập (2011), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), Văn kiện Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương khóa XI, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập I, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
5. Phan Trọng Ngọ (2005), Dạy học và phương pháp dạy học trong nhà trường, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.